

Zpráva za rok 1997

LIBRI PROHIBITI

knihovna a čítárna
otevřeno pondělí–čtvrtek 13–17 hod.
Senovážné náměstí 2, Praha 1
tel./fax: (02) 24 22 59 71

Vznik knihovny

Knihovna "zakázaných knih" vznikla z potřeby soustředit na jednom místě a zpřístupnit širší veřejnosti produkci exilových a samizdatových vydavatelů a zaplnit tak jedno z "bílých míst" naší nedávné historie. Jsme přesvědčeni, že jedním z pilířů demokracie je právo občana na přístup k informacím bez jakýchkoli překážek, a snažíme se přispět k naplnění tohoto práva. Abychom takovou službu mohli skutečně poskytovat, musí být knihovna soukromá a nezávislá.

Po roce překonávání mnoha právnických, finančních, prostorových a jiných problémů se nám podařilo knihovnu v říjnu 1990 otevřít v Podskalské ulici za finanční a technické pomoci Čs. nadace Charty 77 a za účasti mnoha významných kulturních představitelů včetně prezidenta republiky.

Pozdější činnost knihovny umožnila nezištná pomoc mnoha příznivců naší myšlenky. Vytvořila se tak v Čechách naprosto ojedinělá a nezastupitelná knihovna, která zde dosud chyběla.

Základem knihovny byly archivní exempláře samizdatové edice Popelnice, kterou vydával Jiří Gruntorád, a další publikace jím získané koupí nebo výměnou v době normalizace. Sbírkou tehdy tvořilo asi 2000 knih, reprezentativní soubor časopisů a dalších dokumentů.

Společnost Libri prohibiti

Vzhledem k tomu, že knihovna potřebovala právní subjektivitu, založili jsme a 24. dubna 1991 na Ministerstvu vnitra ČR zaregistrovali nevýdělečné sdružení občanů - Společnost Libri prohibiti, jejímž hlavním cílem je podpora zajištění činnosti a dobudování naší knihovny. Členské příspěvky jsou dobrovolné.

Mezi zakládajícími členy společnosti jsou mj. spisovatelé Václav Havel, Eva Kantůrková, Ivan Klíma, Hana Ponická, Zdeněk Urbánek, Ludvík Vaculík a Jan Vladislav. Dále bývalý rektor Karlovy univerzity Radim Palouš, bývalý rektor Masarykovy univerzity v Brně Milan Jelínek, ředitel Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR Vilém Prečan, bývalý ministr kultury Pavel Tigrid, novinář a generální ředitel Českého rozhlasu Vlastimil Ježek, ředitel Masarykova ústavu AV ČR Jaroslav Opat, ředitel Centra pro teoretická studia při Filozofickém ústavu AV ČR Ivan Havel a významný katolický pedagog a vydavatel Oto Mádr. Podle stanov občanského sdružení je představitelem společnosti Jiří Gruntorád.

Společnost má dnes 176 členů, mezi kterými jsou kromě jmenovaných zakládajících členů také např. spisovatelé Jan Beneš, Jiří Gruša, Petr Kabeš, Petr Král, Alexandr Kliment a Jaroslav Strnad, literární vědci František Kautman, Josef Vohryzek, Antonín Měšťan a Jiří Brabec, ředitel Národní knihovny Vojtěch Balík, český velvyslanec v Bulharsku Petr Pospíchal, vydavatel Kanadských listů Mirko Janeček a další samizdatoví a exiloví vydavatelé, publicisté a přátelé knihovny.

Do Společnosti Libri prohibiti i nadále zveme všechny zájemce o členství, kteří mohou a chtějí knihovně jakkoli pomoci.

Aktuální stav fondů knihovny

oddělení. Je zde celkem asi 17000 knihovních jednotek a na 1300 titulů periodik.

Sbírkou rozšiřujeme nákupy, výměnou a dary příznivců z domova i ze zahraničí. Z cenných unikátů a materiálů zapůjčených pořizujeme kopie, které poskytujeme k prezenčnímu studiu.

Knihovní fond je rozdělen do těchto částí:

1. České samizdatové monografie a časopisy

Fond má přes 8800 knihovních jednotek ze 70. a 80. let, a to jak edičních (např. Edice Expedice, Petlice, Popelnice, Česká expedice, Kvart, Kde domov můj atd. - přibližně 100 edic a nakladatelů), tak i publikací mimoedičních. Sbírka časopisů čítá 320 titulů (např. Informace o Chartě 77, Informace o církvi, Revolver revue, Vokno, Kritický sborník, Střední Evropa atd.), všechna významná periodika jsou kompletní.

2. České exilové monografie a časopisy

Fond zahrnuje na 4700 knihovních jednotek. Je zde zastoupeno 35 nakladatelství, která měla souvislý ediční program, a přes 400 jednotlivých nakladatelů a institucí, které vydávaly publikace v češtině. Kompletní je produkce nakladatelství 68° Publishers, Index, Poezie mimo domov, Rozmluvy, Opus bonum, Arkýř, Konfrontace, Edice satiry, Framar, Moravian Library atd.

Máme již na 500 titulů exilových periodik, z toho jsou kompletní ročníky časopisů Svědectví, Listy, Studie, Proměny, 150 000 slov, Obrys, Západ, Reportér, Hlas domova, Text, Kanadské listy, Sklizeň, Paternoster a další, zahrnující období od konce 40. let do současnosti.

3. Monografie a časopisy 1. a 2. odboje

Fond obsahuje 55 monografií legionářské literatury z 1. světové války, na 400 monografií československého válečného exilu 1939 - 1945 a některé časopisy z období 1. a 2. světové války.

4. Cizí samizdatové monografie a časopisy

Fond má kolem 160 knihovních jednotek slovenského a přes 500 knihovních jednotek polského samizdatu, 36 titulů slovenských a 180 titulů polských periodik. Okrajově je zastoupen i ruský samizdat a periodika z bývalé NDR.

5. Cizí exilové monografie a časopisy

Fond má přes 300 knihovních jednotek slovenských exilových monografií a 35 titulů časopisů, 200 svazků monografií ruského a ukrajinského exilu z let 1920 - 1990 s několika časopisy, polský exil je zastoupen jen několika desítkami publikací a časopisů.

6. Cizojazyčné monografie a časopisy

Fond cizojazyčných knih se vztahem k Československu nebo k problematice lidských práv včetně překladů z češtiny má přes 1400 svazků a 300 titulů časopisů.

7. Dokumentace a archiv

Velkou část tohoto fondu tvoří dokumenty o porušování lidských a občanských práv v bývalém Československu a v celém sovětském bloku. Jde o soubor písemných dokumentů vzniklý zejména činností nezávislých iniciativ Charty 77, Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, Východoevropské informační agentury atd., práce jednotlivých autorů i skupin šířené samizdatem, fejetony, politické komentáře, příležitostné texty, dopisy apod. Dále jsou zde nepublikované práce a rukopisy, dokumenty a písemné doklady o činnosti exilových organizací a redakcí včetně korespondence, samizdatové plakáty, letáky, fotografický a výstřížkový archiv.

8. Příruční knihovna - tematická a sekundární literatura

Obsahuje knihy, časopisy a další dokumenty o samizdatové a exilové literatuře, katalogy, bibliografické soupisy, slovníky, biografické a diplomové práce.

9. Audiovizuální oddělení

Vzniklo v roce 1993 z iniciativy PhDr. Aleše Opekara. V současné době již vlastníme nahrávky nekonformní hudby na více než 1000 kazetách a 50 gramofonových deskách, záznamy přednášek a seminářů na 150 kazetách, asi 350 videodokumentů a filmové amatérské produkce zhruba na 200 videokazetách. Nahrávky se snažíme získávat přímo od původců, tedy v nejlepší možné technické kvalitě.

Provoz a činnosti knihovny

Dnešní sídlo knihovny a čítárny Libri prohibiti, která je v provozu již osmým rokem, je na Senovážném náměstí č. 2 v Praze 1. Otevřeno máme čtyři dny v týdnu (pondělí - čtvrtek) od 13 do 17 hodin. Fondy jsou k dispozici čtenářské veřejnosti bezplatně, poskytujeme standardní služby včetně rešerší, kopírování a konzultací. Většina publikací je přístupná prezenčně v naší studovně, kde je 18 míst. Multiplikáty půjčujeme absenčně po složení kauce.

Knihovní fondy jsou počítačově zpracovávány v knihovnickém systému ISIS/MAKS, průběžně je doplňujeme a pracujeme na jejich revizi. Databáze rozšiřujeme také o záznamy desiderát a vytváříme tak bibliografické soubory. Zpracováváme i článkové bibliografie důležitých samizdatových časopisů, máme již přes 5000 záznamů.

Tyto bibliografie samizdatových edic a časopisů již několik let uveřejňujeme v Kritickém sborníku. V r. 1995 jsme s finanční pomocí Ministerstva zahraničních věcí ČR vydali v nakladatelství Primus Katalog knih českého exilu 1948 - 1994.

V roce 1996 jsme bibliograficky zpracovali s podporou Nadace ROS sdělení VONS a další materiály o lidských právech.

Našich služeb využívají různé instituce doma i v zahraničí (např. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Muzeum české literatury, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, British Library v Londýně, Institut východní a střední Evropy při Amsterdamské universitě aj.), vědečtí pracovníci, studenti středních a vysokých škol, novináři i další zájemci. Materiály pro své diplomové práce si zde hledají studenti čeští i zahraniční. Umožňujeme též praxi studentům 2. a 3. ročníku Ústavu informačních studií a knihovnictví filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Naše výsledky v roce 1997

V rámci projektu Knižní vydání článkové bibliografie Informací o Chartě 77 jsme zpracovali veškeré podklady pro tisk této publikace. Projekt podpořila Nadace rozvoje občanské společnosti z programu PHARE.

Dokončili jsme článkovou bibliografii samizdatového časopisu Obsah. Vzhledem k velkému rozsahu (více než 1200 záznamů) vychází v Kritickém sborníku na pokračování.

S finanční podporou Odboru krajských a nevládních styků MZV ČR jsme zkatologizovali 513 titulů exilových periodik.

V loňském roce jsme získali celkem 4100 knihovních jednotek monografií a 100 nových titulů periodik. Z toho se nejvýrazněji rozšířily tyto části fondu:

- České samizdatové monografie o 2800 knihovních jednotek
- České exilové monografie o 700 knihovních jednotek
- Česká exilová periodika o 50 titulů
- Monografie čs. válečného exilu o 120 knihovních jednotek
- Cizojazyčné monografie o 300 knihovních jednotek

V audiovizuálním oddělení nám přibýlo 350 audiokazet a 30 ks videokazet, nově 10 ks kazet DAT a 11 ks CD disků.

Cíle knihovny pro rok 1998

Naším hlavním cílem je shromáždit co nejúplnější a nejkvalitnější sbírku knih, časopisů a dalších materiálů, které byly vytvořeny českým a slovenským exilem, a všech dostupných materiálů naší domácí opozice, tedy tzv. samizdatu. Tyto fondy chceme kompletně počítačově zkatalogizovat a výsledky zpřístupnit dalšímu bádání jednak prezenčně v naší počítačové síti, jednak formou knižních a časopiseckých publikací, vydáním na CD-ROM a výhledově i v síti INTERNET.

V tomto roce je tedy třeba:

- pokračovat v akvizicích
- pokračovat v počítačové katalogizaci samizdatového knižního fondu a přírůstků
- pokračovat v článkové bibliografii samizdatových časopisů
- s podporou MZV ČR dokončit zpracování exilových periodik a vytisknout katalog s rejstříkem pro uživatele knihovny
- dokončit a do března 1998 v nakladatelství Doplněk knižně vydat článkovou bibliografii Informací o Chartě 77 (grant Nadace ROS z fondu PHARE)
- pokračovat v budování a katalogizaci audiovizuálního fondu
- dokončit klimatizaci depozitáře
- zahájit projekt záchrany některých ohrožených exilových periodik kopírováním a přenosem na elektronická média, obdržíme-li grant MK ČR na tento projekt.

Na tento rok jsme zatím předložili dva projekty Ministerstvu kultury ČR, po jednom projektu Ministerstvu zahraničních věcí ČR a Nadaci Oldřicha Dubiny ve Švýcarsku. Dále chceme znovu oslovit Nizozemské královské velvyslanectví s projektem, který závisí na výsledcích přijetí předchozích projektů, protože na ně bude navazovat. Vzhledem k omezeným možnostem státního rozpočtu předpokládáme, že dotace nepokryjí naše náklady a bude tedy třeba získat další sponzory.

Poděkování

Náš dík si zaslouží Ministerstvo kultury ČR, které opět přispělo dotací na náš provoz a naše projekty, dále přispěli v loňském roce: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Nadace Preciosa Jablonec nad Nisou, Nadace Český literární fond, Plynoprojekt Praha a. s. a Renaissance s. r. o. Praha. Zvláště děkujeme Nadaci rozvoje občanské společnosti (NROS), která nám poskytla z fondu PHARE prostředky na projekt publikace článkové bibliografie Informací o Chartě 77. Je to již druhý náš projekt, který NROS podpořila značnou částkou.

Děkujeme také všem dalším přispěvatelům, které zde nelze vyjmenovat. Bez jejich hmotné podpory by existence naší knihovny a studovny nebyla možná. To platí také o nezištné pracovní pomoci mnoha jednotlivců.

Nemenší dík patří také všem dárcům, kteří pomáhají rozšiřovat naše fondy. Zejména jejich zásluhou je dnes Libri prohibiti tím, čím je.

Předem děkujeme všem dalším sponzorům, dary je možno odečítat od daňového základu. U České spořitelny v Praze 1, Vodičkova 9 máme účet číslo 3019555-018/0800 s názvem Libri prohibiti. Dotazy vyřizujeme i telefonicky na čísle (02) 24225971, které platí i pro fax.

V Praze 24. ledna 1998
Jiří Gruntorád